

İNTERNET SÖZLÜKLERİNDE MEKÂNSAL ÖTEKİLEŞTİRME ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: EKŞİ SÖZLÜK'TE ESENYURT BAŞLIĞI ÖRNEĞİ

Fatih SÖĞÜT¹

ÖZ

Türkiye’de büyük şehirlere yaşanan iç göç ile pek çok sosyo-ekonomik problem ortaya çıkmıştır. Kent yaşamına uyum sağlamakta zorlanan geniş kitleler kendi kültürel yaşamlarını yaratarak kentin sosyo-ekonomik olarak rahat kesiminden kendini soyutlamıştır. Bu soyutlanma mekâna da yansımış ve şehir yaşamı varoş ve getto kavramlarıyla tanışmıştır. İstanbul, bu mekânsal ayrışmanın en belirgin olarak yaşandığı şehirlerimizden biridir. İstanbul’un en kalabalık ilçesi olan Esenyurt, iç göç ve dış göçün getirdiği çarpık kentleşme, işsizlik ve yüksek suç oranı gibi pek çok sorunla boğuşmaktadır. İlçenin karşılaştığı bu sorunlar özellikle bu ilçeye ve bu ilçede yaşayan kitleye yönelik ötekileştirici bir algının olup olmadığı sorusunu gündeme getirir. Bu çalışmayla bu soruya yanıt aranmaktadır. Bu araştırmada ülkemizdeki popüler bir internet mecrası olan internet sözlüklerinde İstanbul’un Esenyurt ilçesine yönelik nasıl bir algının olduğu araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda örneklem olarak seçilen Ekşi Sözlükteki Esenyurt başlığına girilen girdilere yönelik içerik ve söylem analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre Ekşi Sözlük kullanıcılarının içerik ve söylem olarak Esenyurt ilçesine ve bu ilçede yaşayan insanlara yönelik ötekileştirici bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Ekşi Sözlük kullanıcıları, Esenyurt ilçesini çevresel sorunlarla boğuşan etnik ve dini olarak farklı, suç oranı yüksek bir yer olarak görmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Sözlükleri, Mekânsal Ayrışma, Ötekileştirme, İçerik Analizi, Söylem Analizi

A RESEARCH ON SPATIAL ALIENATION IN INTERNET DICTIONARIES: EXAMPLE OF ESENYURT TITLE IN EKŞİ SOZLUK

ABSTRACT

Many socio-economic problems have emerged with internal migration to big cities in Turkey. The large masses that have difficulty in adapting to urban life have created their own cultural lives and isolated themselves from the socio-economically comfortable part of the city. This isolation is also reflected in the space and city life has met with the concepts of suburb and ghetto. Istanbul is one of our cities where this spatial segregation is most significantly experienced. Esenyurt, the most populous district of Istanbul, is struggling with many problems such as unplanned urbanization, unemployment and high crime rate caused by internal and external migration. These problems faced by the district raise the question of whether there is an alienating perception towards this district and the population living in it. This study seeks to answer this question. In this study, it was investigated that what kind of perception is there towards Esenyurt district of Istanbul in internet dictionaries, which is a popular internet channel in our country. For this purpose, content and discourse analysis were applied to the entries in the title of Esenyurt in Ekşi Sözlük, which was chosen as a sample. According to the results of the analysis, it has been observed that Ekşi Sözlük users have an alienating perception of Esenyurt district and the people living in

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, fatih.sogut@klu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6529-9056

this district regarding the content and discourse. Ekşi Sözlük users see Esenyurt district as an ethnically and religiously different place with a high crime rate that struggles with environmental problems.

Keywords: Internet Dictionaries, Spatial Decomposition, Othering, Content Analysis, Discourse Analysis

GİRİŞ

Türkiye'nin 1960'lı yıllardan itibaren yaşadığı ekonomik ve sosyal dönüşüm kent yaşamında da önemli değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Köyden kente yaşanan göç ile kent yerleşimi gitgide farklılaşmaya başlamıştır. Gelir dağılımı ve nüfus yapısındaki değişim, mekânsal açıdan ayrışmayı ortaya çıkarmıştır. Farklı gelir düzeylerine sahip kitlelerin yaşam alanı, eğlence ve iş yeri bağlamında farklılaşması kaçınılmazdır. Büyük şehirlerde gelir düzeylerine göre farklı bir yerleşim ve yaşam pratiği egemen hale gelmiştir.

Bu çalışmanın konusu olan Esenyurt ilçesi de Türkiye İstatistik Kurumu'nun adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre 795 bin kişilik nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık ilçesi² olmakla beraber aylık gelir düzeyi bakımından da İstanbul'un düşük gelirli ilçelerinden biridir³. Esenyurt, özellikle aldığı iç göç ve dış göçle beraber çarpık kentleşmenin getirdiği çevresel ve sosyal sorunlarla boğuşmaktadır. Göç alan ve gelir düzeyi açısından altlarda olan diğer İstanbul ilçeleri gibi Esenyurt da mekânsal olarak İstanbul'un gelir düzeyi yüksek belli başlı ilçelerinden ayrılmaktadır.

Mekânsal olarak yaşanan ayrışma sosyal-kültürel yaşamada yansır. Varoş kültürü, getto kültürü olarak isimlendirilen büyük şehir yaşamına uyum sağlama çabasından ileri gelen karmaşık ve parçalı bir kültürel yapı oluşmuştur. Bu kültürel yapı orta ve yüksek gelir düzeyine sahip ilçelerde yaşayanların kültürel ve demografik yapısından tamamen farklıdır. Bu farklılaşma ötekileştirme pratiklerini harekete geçirir. Hegel'in de vurguladığı gibi insan doğası gereği farklı olanı ötekileştirme eğilimindedir. Ötekileştirme pratikleri sadece mekânsal, ekonomik ya da kültürel yapıyla ilgili olmamaktadır. Yapılan pek çok araştırma ötekileştirme

² <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi: 30.01.2020

³ İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin yürüttüğü "Mahallem İstanbul" projesi verilerinden faydalanılmıştır. <https://www.mahalleistanbul.com/> Erişim Tarihi: 19.09.2019

pratiklerinin etnik köken, din ve cinsiyet gibi farklılar üzerinden de yapılandırıldığını göstermektedir.

Bu araştırmaların çoğu medyanın ötekileştirme pratikleri üzerindeki rolü üzerinedir. Denitza Kamenova'ya göre (2014: 172) medya, içerik ve söylem olarak ötekileştirme pratiklerinin yayılmasında önemli bir rol üstlenir.

Susanne Stenbacka (2011: 240), İsveç de yayın yapan televizyonlar üzerine yaptığı araştırmanın sonuçları Kamenova'nın görüşlerini doğrular niteliktedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre İsveç de yayın yapan pek çok televizyon kanalı ürettiği söylem ve içerik ile kırsal kesimde yaşayanları ötekileştirmektedir.

İnternet ve sosyal medyanın gelişimiyle birlikte kullanıcının aktif rolüne odaklanan web 2.0 teknolojisi, kitlelerin kendi içeriklerini oluşturabilmelerine olanak tanımıştır. İnternetin sağladığı sınırsız özgürlük ortamı internet kullanıcılarının ötekileştirici söylem ve içeriği yaymasını kolaylaştırmıştır.

Türkiye'ye özgü bir internet platformu olan Ekşi Sözlük, kullanıcıların her türlü konu hakkında yorum yapabildikleri bir mecradır. Yoğun bir kullanıcı sayısına sahip olmasının yanı sıra Alexa.com internet sitesine göre⁴ Türkiye'nin en yüksek ziyaretçi sayısına ulaşan web sitelerinden biridir. Bu noktada popüler bir internet mecrası olarak Ekşi Sözlük, kullanıcı merkezli içerik üretimine dayalı olmasıyla toplumsal algıların ve pratiklerin içerik ve söylem bazında yansıtıldığı bir yapıdır.

Bu çalışmanın temel amacı Ekşi Sözlük'te Esenyurt ilçesine yönelik nasıl bir algının olduğunu araştırmaktır. Özellikle Ekşi Sözlük'te Esenyurt ilçesine yönelik içerik ve söylem olarak ötekileştirici bir yaklaşımın olup olmadığı üzerine yoğunlaşmıştır.

Çalışmanın ilk üç bölümünde mekânsal ayrışma, ötekileştirme, internet sözlükleri gibi bu çalışmanın anahtar kavramları açıklanarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Daha sonra da Ekşi Sözlük'teki Esenyurt başlığındaki girdilere içerik analizi uygulanmış çıkan sonuçlar sayısal verilere dönüştürülüp yorumlanmıştır. Ayrıca Esenyurt başlığında Ekşi Sözlük kullanıcılarından en çok

⁴ <https://www.alexa.com/siteinfo/eksisozluk.com> Erişim Tarihi: 30.01.2020

beğeni alan girdilere T. Van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analizi tekniği ile analiz edilmiştir.

1. İnternet Sözlükleri

İnternetin ilk döneminde kullanıcılara kısıtlı bir katılım sağlayan web 1.0'ın olanaklarıyla ortaya çıkan ve bugün sanal sözlük, çevrimiçi sözlük ve etkileşimli sözlük olarak da isimlendirilen internet sözlükleri geniş bir kullanıcı sayısına ulaşan popüler sosyal ağlar haline gelmişlerdir. İnternet sözlükleri, “küreselleşmenin ve yeni medyanın hayatımıza daha çok girmesi ile eski sözlüklerin modern kavram ve durumları açıklamakta yetersiz kalışının alternatif bir sözlük ihtiyacı doğurması” (Sağır, 2012: 26) sonucu ortaya çıkan sosyal ağlardır.

İnternet sözlüklerini Özgür Uçkan, “gerçek zamanlı akışa dayalı çevrim içi forumlar, topluluk yaratmaya odaklı sosyal ağlar, urban dictionary tarzı sözlük formatını kullanan kullanıcı içeriği siteleri ve ortaklaşa üretimin teknik altyapısını oluşturarak Wikipedia gibi örnekleri yaratan wiki'lerin bir karışımı” (2012: 23) olarak tanımlamaktadır. Emet Gürel ve Mehmet Yakın, makalelerinde e-sözlük kavramını “İnternet üzerinde faaliyet gösteren ve kelime ya da deyimleri alfabetik bir açılımla sunan platform” olarak (2007: 203); Aslıhan Bozkurt ve Serdar Biroğul (2012: 18) ise, etkileşimli sözlükleri “her türlü kelime, olay, durum ve kavram hakkında, kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve sübjektif sunumlarıyla genişletilen katılımcı sözlük tarzında ağ sayfası” olarak tanımlamaktadır. Adem Sağır (2012: 27), çalışmasında internet sözlüklerini “kelimeleri ve olguları yeniden tanımlamak, gündelik olay ve haberleri anlık yorumlarla değerlendirmek için herkesin yazar olabildiği, deneyimlerinden hareketle tanımladığı alanlar” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi internet sözlükleri durağan bir yapıda ve belirli kavramlar hakkındaki içeriklerin yer aldığı ortamlar değil, güncel konulardan etkilenen ve bir gündemi olan mecralardır.

En yaygın kullanıma sahip internet sözlüklerinden biri olan ve Sedat Kapanoğlu tarafından, 15 Şubat 1999 tarihinde kurulan Ekşi Sözlük, “her türlü kelime ve kavram hakkında kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve katılımcı sözlük - collaborative hypertext dictionary- özelliği gösteren bir web sitesidir ve sözcük,

terim, kavram ve kişilere ilişkin bilgi, deneyim, gözlem, espri, yorum, anket, link ile kaynak içeren interaktif bir platform ve veri tabanı olarak tanımlanabilmektedir” (Gürel ve Yakın, 2007: 203-204). Ekşi Sözlük, 115.852 onaylı yazar tarafından oluşturulmuş 47.104.912⁵ girdiyi veri tabanında barındırmaktadır.

İnternet sözlüğü olarak dünyadaki ilk örneklerden biri olan ve “kutsal bilgi kaynağı” sloganıyla kurulan Ekşi Sözlük’ün popüler bir mecra haline gelmesi ve zaman zaman üye alımlarını durdurmaya başlaması sonucunda yeni elektronik sözlükler kurulmaya başlamıştır. Mart 2004’te İTÜ Sözlük, Aralık 2005’te Uludağ Sözlük ve Aralık 2009’da İnci Sözlük kurulmuştur.

Ekşi sözlük pek çok araştırmaya konu olmuştur. Yeliz Dede Özdemir (2015), “Taciz Anlatılarında Cinsiyetçi Söylemlerin Yeniden İnşası: #Sendeanlat” başlıklı çalışmasında #sendeanlat başlığı altında yer alan tüm girdileri, eleştirel söylem çözümlemesini kullanarak incelemiştir. Bu araştırmaya göre “Ekşi Sözlük yazarı kadınların çoğunun taciz anlatıları içerisinde erkek egemen cinsiyet rejiminin tüm hâkim söylemlerini yeniden üretilmeleri açısından oldukça sorunludur” (Özdemir, 2015: 100). “Özgecan Aslan Cinayetinin Dijital Platformlarda Yansıması: Ekşi Sözlük Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmalarında Susin Gören Kekeç ve Raci Taşcıoğlu (2018), kadına yönelik şiddetin Ekşi Sözlükte nasıl yansıdığını konu edinmektedir. Bu araştırmada “Ekşi Sözlük’te kadına şiddete karşı verilen tepkilerin toplumsal algıda hâkim olan eril bakış açısıyla örtüştüğü ve kadın kimliğinin bir sorun olarak görüldüğü” sonucuna varılmıştır (Kekeç ve Taşcıoğlu, 2018: 439). “İsonomia’yı Yeniden Düşünmek: Ekşi Sözlüğün Kamusal Alan Olma Potansiyeli” başlıklı çalışmasında Hasan Turgut ve Gülten Arslantürk (2014), Ekşi Sözlük-kamusal alan ilişkisini Hannah Arendt’in kamusal alan tasavvuru ekseninde incelemiştir. “Yeni Bağlımlarında Devam Eden Sorunlar: Dijital Kapitalizm ve Kullanıcı Emeğini Yeniden Düşünmek Üzerine” başlıklı çalışmasında Serhat Kaymas (2016), Ekşi Sözlük ile kullanıcı emeği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. “Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük’te Yeniden Üretilmesi” başlıklı çalışmasında Hakan Alp (2016), Ekşi Sözlük’te çingeneleri hedef alan nefret

⁵ 17.05.2019 Tarihi itibariyle

söylemini araştırmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre Ekşi Sözlük kullanıcıları çingene toplumunun bireylerine karşı ötekileştirici bir söylemi benimsemişlerdir. “Yeni Medyanın Nefret Dili: Suriyeli Mültecilerle İlgili Ekşi Sözlük Örneği” başlıklı çalışmasında Tülay Yazıcı (2016), bu çalışmada Ekşi Sözlük'te “Türkiye'de Suriyeli İstemiyoruz” başlığıyla açılan kampanyada Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemi incelenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre ise “yazılan entry’lerde nefret söylemi içeren yorumlarda tartışma ve mantıklı bir sonuç çıkartabilecek yorumların varlığının yanı sıra öfke, kızgınlık, önyargı duyguları içeren ifadeler çoğunlukta yer almaktadır” (Yazıcı, 2016: 133).

2. Mekânsal Ayrışma

İnternet sözlüklerindeki mekâna dayalı ötekileştirme pratiğini ele alan bu çalışmada kent hayatına yönelik yapılan çalışmalara değinmek gerekmektedir. Kent hayatına yönelik sosyolojik araştırmalar ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ilk sosyoloji bölümünün açıldığı Chicago Okulu’nda yapılmıştır. “Chicago Okulu, sosyoloji alanındaki teorik gelişmeleri ve araştırma paradigmalarını etkileyen önemli bir bilgi kütesinin ortaya çıkmasına yol açtı” (Güven, 2018: 180). Bu okul bünyesinde yapılan araştırmalar, kent sosyolojisi alanında önemli gelişmelerin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Chicago Okulu’nun temsilcilerinden Robert Park, ABD’deki büyük şehirlere yönelik göç üzerine çalışmalar yapmıştır. Park’a göre (1921), “ABD şehirlerine doğru göç dalgası, kentlerdeki nüfusun sürekli yer değiştirmesine yol açmaktaydı”. Yine Park’a göre (1921: 311) kent, “uygar insanın doğal habitatu”dur. Ona göre kent sadece fiziksel bir mekanizma değildir. Kent yapısı doğa ve insan ile yakından ilgilidir. “Kent nüfusunun daha büyük bir mobilitesini ve yoğunlaşmasını sağlayan ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler, kent örgütlenmesindeki temel faktörlerdir” (Chalil, 2018: 45). Kent yaşamını etkileyen iletişim ve ulaşım ile ilgili faktörler temelde kentin ekonomik yapısıyla da ilişkilidir. Park ve Burgess’e göre (1925: 1-2), “kentin ekonomik örgütlenmesinin çekirdeği ise iş bölümüdür.” Park’ın kent anlayışı, “kendine ait yasalarca üretilen mekânda dıştan düzenlenen bir birim” olarak ifade edilebilir (Martindale, 2005: 49).

Kent sosyolojisinin ele aldığı kavramlardan biri de mekânsal ayrışmadır. Mekânsal ayrışma, “belirli nüfus gruplarının kentsel mekânda düzensiz dağılımı olarak tanımlanmakta olup, etnisite olsun olmasın; her kent gelir grubu, yas, hane halkı kompozisyonlarının yaratabileceği ayrışmayla karşı karşıyadır” (Bolt ve Van Kempen, 2006: 23). Kent yapısına ait işlevler kent içinde tesadüfi şekilde dağıtılmazlar. Bu işlevlerin ve faaliyetlerin dağılımı kent içinde seçici bir özellik taşımaktadır. Örneğin kamuya ait binalar, alışveriş merkezleri ve eğlence yerleri belirli yerlerde toplanmış ve kente ait diğer unsurlardan farklılaşmıştır.

Genel anlamdaki bu farklılaşmaya ek olarak işyerleri ve konutlarda daha alt seviyede bir kümeleşme ve ayrımlaşma gösterirler. “Sanayinin alt sektörleri ile ticaret, alışveriş, büro işlerinin bile mekânsal düzeyde kümeleştiği gözlenmekte ve çeşitli toplumsal kesimlerin yaşam biçimlerini yansıtan konut alanlarında da belli özelliklere göre kümelenip farklılaşma yaşanmaktadır” (Demirvuran, 2007: 24). Kent içindeki apartman siteleri, banliyö siteleri, toplu konutlar, gecekondular mahalleri gibi çeşitli ayrımlar yapılabilir. Tarihin pek çok döneminde kente ait bu farklılaşmalar yaşanmakta ancak bu farklılaşmaların nitelikleri ve özellikleri aynı olmamaktadır. “Sanayi sonrası döneminin kentleri incelendiğinde dahi, kentlerin devamlı dönüşüm ve değişim geçirdikleri, yeni sosyo-ekonomik süreçlerin kent içinde yeni farklılıklar yarattığı söylenebilmektedir” (Andersen, 2002: 153). Tarihsel süreç içerisinde kent yaşamında ortaya çıkan bu farklılaşmalar kent bilimciler tarafından analiz edilip yorumlanmaya çalışılmıştır.

Kent yerleşimindeki ayrışma temelde iki farklı düzeyde ele alınır. Bunlar fiziksel-coğrafi ve sosyo-kültürel farklılıklardır. Fiziksel-coğrafi farklılıklar olarak kentteki işyerleri, ticaret ve sanayi bölgeleri, ulaşım ağları ve bina yapılarının farklılaşması akla gelir. Fiziksel farklılaşma beraberinde cinsiyet, etnik, dinsel, ekonomik ve eğitim farklılaşmasını da ortaya çıkarır. Kent araştırmaları literatüründe kent hayatından yaşanan farklılaşmalara yönelik pek çok terim kullanılmaktadır. “Genel bir ifadeyi yansıtan farklılaşma yanında, bölünme, parçalanma, yarıma, kutuplaşma ve ayrışma, vb. gibi terimler kentsel mekânın ve grupların birbirlerinden farklılığını dile getirmek için kullanılmaktadır” (Vaughan ve Arbacı, 2011: 134).

Kent hayatında farklı yaşamlar vardır ve buna bağlı olarak da yaşanan mekânlarda farklılaşmıştır. “Kentte farklılaşmış yaşamlar söz konusudur ve bu

yaşamlara karşılık gelen mekânlar da ayrılmıştır. Bu ikili yapı yeni deneyimlere ve zenginliklere izin vermez” (Bayraktar, 2005). Kültürel değişim sürecinin önemli bir noktasının kişilerin toplumdaki rolü ve statüsü olduğu düşünülürse, toplum içinde yüksek bir statüsü bulunan kişilerin yeniliğe açık bir anlayışa sahip olmaları nedeniyle, kültürel uyuma yönelik tutumları olumludur.

Özellikle alt sınıflarda yaşanan etnik ve sınıflar ayrışma nedeniyle farklılıklar giderek keskinleşir ve sonunda kentsel yaşamda toplumsal sınıfları birbiriyle yüz yüze getirecek; bilgi alışverişinde bulunmalarını, günlük sürünmeyle birbirlerini tanımalarını ve kültürel açıdan zenginleşmelerini sağlayıp, kente entegre olabilmeleri, kentli olma bilincine varabilmeleri yerine, toplumsal katmanları birbirinden ayrılmış, insan kümeleri arasında tam anlamıyla geçirimsiz duvarlar yaratmıştır (Laborit, 1990: 190).

Toplumsal hayattaki bu farklılaşmanın mekânsal olarak isimlendirilmesi Amerika’da “gettolaşma”, İngiltere’de ise “dışlanmış mahalleler (excluded neighbourhoods)” olmuştur. Kent hayatındaki bu farklılaşma ve ayrışma “Biz” ve “Öteki” ayrımını ortaya çıkarır. “Öteki” kavramı üzerine düşünmek ve tartışmak bu çalışma için önemli bir gerekliliktir.

3. Ötekileştirme Kavramı

Öteki kavramı, hayatın her noktasında etkisi hissedilen, bireylerin ve toplumsal grupların ait oldukları toplum içinde kendilerini konumlandırmasında önemli bir kavramdır. Ötekinin kısa bir tanımını yapmak gerekirse “ben” olanın ya da “bizim” olanın dışında kalanları ifade eder.

Yasemin İnceoğlu ve Barış Çoban’a göre (2014: 55); “Hepimiz bir diğerimizin ötekisiyiz, ancak bir grup ya da topluluk söz konusu olduğu zaman, öteki, bir toplumsal bütünlüğün bir diğerini ezmesi ya da tahakküm altına almasına neden olan bir unsur olarak karşımıza çıkar.”

Gayatri Spivak tarafından 1985’te, öteki fikri her ne kadar ilk önce sistematik bir teorik kavram olarak tanımlanmış olsa da köken olarak bu kavram çeşitli felsefi ve teorik geleneklere dayanıyor. Hegel’in “Aklın Fenomenolojisi” adlı eserinde sınırlarını çizdiği bir benlik anlayışıyla ifade edilebilir. Bu eserde Hegel, bireyin kendi gibi olmayanla karşı karşıya gelerek kendi benliğini oluşturduğunu belirtir (Akt. Heartfield, 2005).

Erken post-kolonyal dönem sonrası Edward Said'in oryantalizm adlı eserinde ötekileştirme kavramı coğrafi ve kültürel farklılıklar üzerinden tanımlanmıştır. Said, eserinde Batı medeniyetinin Doğu'ya olan bakışını söylem boyutunda ele alır. (1995: 52). Said'e göre doğu, batı tarafından söylem olarak 'öteki' olarak konumlandırılmıştır. Yine Said'e göre "Doğu homojen bir yapıdır. Hâlbuki postmodern ve feminist söylemler ötekiyi bu şekilde düşünmezler, aksine kimlik-farklılık ekseninde eleştirel bir yaklaşımla değerlendirirler" (Akt. Keyman v.d., 1996: 77-78).

Ben ve öteki kavramsallaştırması toplumsal cinsiyet araştırmalarında üzerinde durulan bir konu olmuştur. Simone De Beauvoir, *The Second Sex* (1997) adlı eserinde erkeklerin bir öteki olarak kadınları nasıl gördüklerini araştırmıştır. Hegel'e atıfta bulunan De Beauvoir, hem cinsiyet hem de diğer hiyerarşik sosyal farklılıklarla ilgili olarak benlik ve ötekiyi bir teoriyi olarak evrenselleştirir (1997: 16).

Öteki, başta toplum bilim, insanbilim ve ruh çözümleme alanları olmak üzere değişik kültür çalışmalarında, kişi ya da toplumsal bir grup karşısında farklılık gösteren veya alt insan olarak ifade edilen kişiler topluluğu olarak tanımlanır. Bu anlamda, kadının ötekisi erkek, Doğunun ötekisi Batı, konuşmanın ötekisi yazıdır. "Öteki nitelmesi ya da terimi, belli bir konumun, durumun, varlığın tam karşısında yer alanı, karşıt ikiliğin hep değersiz görülen kanadını anlatır" (Uzun vd., 2008: 410).

Bir sosyolog olarak George Simmel, toplumsal etkileşim süreçleri üzerinde çalışmıştır. Bu toplumsal etkileşimler içerisinde yerel olanı irdelerken, dışarıdan gelenin oluşturduğu etkileşimlerle birlikte yerel olana tesirini konu etmiştir. Simmel'in ötekisi oranın yerlileri için gruba ait olmayan, her an ayrılma ihtimali olanıdır. "O orada kaldıkça, gitmekle kalmak arasındaki eşiği tam anlamıyla aşamamıştır" (Wolff, 1950: 371).

Öteki kavramının ve ötekilik tartışmalarının popülerleşmesinde, Litvanya asıllı Fransız felsefeci, Emmanuel Levinas'ın "öteki felsefesi"nde sunduğu ayrıntılı ötekilik çözümlerinin önemi büyüktür. "Levinas'ın düşüncesine göre bütün Batı felsefesi, gerçekliğe ulaşmak adına "Öteki'nin Ben'e indirgenmesi"ne bağlı olarak

tam anlamıyla yayılımcılık (emperyalizm) olarak temellendirilmektedir” (Lacan, 1994: 33).

Levinas’a göre öteki, ben’den bağımsız, ben de öteki’nden bağımsız olamaz, ancak öteki her zaman ben’den mutlak bir etik istemde bulunur (Uzun vd., 2008: 412). Bu istem kendisini yalnızca etiğin önceliğinde dışa vurmakla kalmayıp, aynı zamanda ben’in öteki’yle ilişkisinde, yani insanlık durumunun çözümlenmesinde bir insanın bir başka insanla olan ilişkisinde de açığa çıkmaktadır. “Levinas’a göre etik, kendiliğindenliğin öteki’nin varlığıyla sorun haline getirilmesidir. Kendilik bu anlamda, mutlak bir yabancıdan, hiç tanınmayan öteki’nden ödünç alınmasıdır” (Uzun vd., 2008: 414).

Benmerkezli bakış açısı bütün bir Batı felsefesine her zaman egemen olmuştur. Hem öteki’nin ötekiliği, hem de ötekilik bildiren özellikler ben’in kendi terimleri doğrultusunda tematize edilerek anlaşılmıştır. Ancak bu yolla öteki ötekiliğini ortaya koyamaz; çünkü öteki’ndeki açığa çıkan ötekilik ne ben’in bir görünümüdür ne de ben aynasında yansıyan bir görüntüdür. Öteki, ben’in hem kavramsal yapısının dışında var olur, hem de varoluşsal temellerinin ötesine uzanır.

4. Araştırma Yöntemi

“İnternet Sözlüklerinde Mekânsal Ötekileştirme Üzerine Bir Araştırma: Esenyurt Örneği” başlıklı çalışma kapsamında, Türkiye’nin en kalabalık ilçesi olan Esenyurt’un internet sözlüklerinde nasıl bir algıya sahip olduğu ve mekânsal ötekileştirmeye maruz kalıp kalmadığı araştırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir.

1- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesinin ekonomik özelliklerine ilişkin nasıl bir algı bulunmaktadır?

2- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesinin sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin nasıl bir algı bulunmaktadır?

3- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesinin çevresel özelliklerine ilişkin nasıl bir algı bulunmaktadır?

4- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesinin yönetsel ve siyasal özelliklerine ilişkin nasıl bir algı bulunmaktadır?

5- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesinde yaşayanlara ilişkin nasıl bir algı bulunmaktadır?

6- Ekşi Sözlükte, Esenyurt ilçesine yönelik girdilerde söylem bazında ötekileştirici bir dil kullanılmakta mıdır?

Bu araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla nicel içerik çözümlemesi ve söylem analizi yöntemleri uygulanmıştır. Robert Weber, içerik çözümlemesini “metinden geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniği olarak tanımlamıştır” (1990: 9). Kimberley Neuendorf’a göre ise “içerik çözümlemesi; objektiflik, intersubjektivite, önsel tasarım, güvenilirlik, geçerlilik, genelleştirilebilirlik, yenilenebilirlik ve hipotez testleri gibi birtakım bilimsel yöntemlere dayalı olarak mesajların kantitatif analizidir” (2002: 10).

Çalışmanın evrenini Türkiye’deki bütün internet sözlükleri oluşturmuştur. İncelenen verilerin seçilmesinde öncelikle sistematik örnekleme yöntemi uygulanmıştır. “Sistematik örnekleme yöntemi, evrenden belli ölçütler temelinde ve sistematik bir yöntemle örneklem oluşturulmasını temel almaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 104). Klaus Krippendorff, sistematik örneklemin, “yayın, gazete, televizyon dizisi, kişiler arası iletişim gibi düzenli, sürekli veya tekrarlamalı olarak oluşan metinlerin incelenmesinde avantaj sağladığını” söylemiştir (2004: 115). Sistematik örnekleme daha çok nicel araştırmalarda kullanılan bir yöntem olmakla birlikte, Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, “döküman incelemesi temelindeki nitel çözümlemelerde de sistematik örneklemin kullanılabilirliğini ifade etmiştir” (2008: 198).

Bu çalışma kapsamında sistematik yöntemle seçilen örneklemin belirlenmesinde kullanılan ölçüt internet sözlüklerinin tıklanma sayısı olup, tıklanma bilgileri internet reyting verilerini yayınlayan Alexa adlı siteden alınmıştır. Bu doğrultuda, Alexa adlı sitenin verdiği bilgilere göre, 31 Ağustos 2019 tarihinde Türkiye’deki internet sözlüklerinden tıklanma sayısı en fazla olan “eksisozluk.com”dir. Bu bağlamda çalışmanın örneklemini Ekşi Sözlük

oluşturmaktadır. Bu çalışmanın sınırlılığı, Ekşi Sözlükte Esenyurt başlığında 31 Ağustos 2019 tarihine kadar girilmiş olan 323 adet girdidir. Araştırma sorularına uygun olarak altı farklı içerik kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategoriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: İçerik Kategorisi Tablosu

Kategoriler	Açıklama
Ekonomik Özellikler	Esenyurt'daki ticari ve ekonomik faaliyetlere ilişkin girdiler
Sosyal ve Kültürel Özellikler	Esenyurt'daki sosyal ve kültürel yaşamın niteliklerine ilişkin girdiler (Boş vakit değerlendirme ve eğlence mekânları, sosyal ve kültürel faaliyetler)
Yönetmel ve Siyasal Özellikler	Esenyurt'daki siyasal nitelikli olaylar, seçim sonuçları, yönetmel sorunlar, belediye v.b. kamu kuruluşlarıyla ilgili girdiler
Çevresel Özellikler	Altyapı, mimari yapı, çevre planlaması, trafik, ulaşım ve doğal çevreye ilişkin girdiler
İlçede Yaşayanlara Ait Özellikler	Esenyurt da yaşayan insanların etnik, dini, siyasal özelliklerine ve davranış biçimlerine ilişkin girdiler
Tespit edilemeyen	Başka internet sayfalarına link içeren girdiler. Ayrıca Ekşi sözlük kullanıcıları tarafından bilgi ve haber amaçlı olarak girilen girdiler. Yukarıdaki kategorilerin hiçbirine dahil edilemeyen girdiler

Bu çalışmada kullanılan bir diğer yöntem T. Van Dijk'in eleştirel söylem analizidir. Söylem analizi; iletişim çalışmaları gibi alanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Söylem ve söylem analizi konusunda çok farklı düşünceler vardır. "Söylem denilince akla öncelikle konuşma –dil- gelmektedir. Söylem dil tarafından üretilir ve aktarılır" (Yüksel, 2007: 157). Ruth Wodak'a göre ise söylem; "belli bir olay ile durumlar, kurumlar ve kendisini çevreleyen toplumsal yapılar arasındaki diyalektik ilişkiye işaret etmektedir: olay; durumlar, kurumlar ve toplumsal yapılar tarafından şekillenmektedir ama aynı zamanda onları da şekillendirmektedir" (2000: 25). Eleştirel söylem analizinde esas nokta metindir. Analiz edilen metinler yazılı, sözlü ya da sözsüz metinler olabilir. Dil kullanımındaki açık ve örtük iletiler ve anlamlandırma süreçleri araştırma açısından çok önemlidir. Dilin kullanım pratiği, analiz edilen söylemin dikkat edilmesi gereken noktasıdır. Söylem analizinde metnin içeriğine ve metnin nasıl yapılandırıldığına odaklanılır. "Eleştirel söylem analizi tek

bir disiplinle sınırlı olmadığı ve farklı disiplinlerden yararlandığı için hem teorik hem de analitik olarak geçerli bir yöntemdir” (Özdemir, 2015: 84). Dolayısıyla, Ekşi Sözlük'te Esenyurt başlığı altında yer alan girdilerin söylem yapısı araştırmanın amacına uygun olarak eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

4.1. Veri Çözümleme Tekniği

Bu çalışma bağlamında çözümlemenin yanlılığını azaltmak, kullanılan kategorilerin ağırlığını tespit etmek için ilk aşamada veriler sayılara indirgenmiş ve basit yüzde hesapları uygulanmıştır. Bu amaçla, ekşisözlük.com internet sitesindeki Esenyurt başlığındaki girdiler yazılı bir metin olarak kabul edilerek, bu girdiler üzerinden bir kodlama işlemi yapılmıştır. Kodlamayla elde edilen veriler tablodaki kategorilere yerleştirilmiştir. Kodlama yapılırken her bir girdi tek bir kategoriye dâhil edilmiştir. Belirlenen kategorilere girmeyen girdiler tespit edilemeyen olarak sınıflandırılmıştır.

Belirlenen kategorilere giren girdiler referans olarak olumlu-olumsuz ve nötr olarak sınıflandırılırken aynı zamanda kullanım sıklıkları (f) ve yüzdeleri (%) de hesaplanmıştır.

4.2. Geçerlilik ve Güvenilirlik Aşaması

Geçerlilik ve güvenilirlik aşamasında kategoriler ve kodların birbirleri ile olan anlamsal ilişkisi kontrol edilmiştir. Bu noktada iletişim alanında uzman bir akademisyenden yardım alınmıştır. Uzman tarafından yapılan eşleştirme ile araştırmacının yaptığı eşleştirme karşılaştırılmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik referansı olarak Miles ve Huberman'ın (1994: 64), Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) formülü tercih edilmiştir. Bu formüle göre araştırmalarda %70 üzerinde bir sonuç güvenilirlik açısından yeterli olmaktadır. Bu çalışma için yapılan karşılaştırmada %84'lük oran çıkmıştır.

5. Bulgular ve Yorum

5.1. İçerik Analizi ile Elde Edilen Bulgular

Tablo 2: Ekşi Sözlük Sitesinde “Esenyurt” Başlığına Girilen Girdilerin Kodlama Bulguları

Kategoriler	Girdi Sayısı		Referans		
			Olumlu	Olumsuz	Nötr
Ekonomik Özellikler	f=7	%2.1	f=3 %42.8	f=4 %57.2	f=0 0
Sosyal ve Kültürel Özellikler	f=13	%4	f=2 %15.3	f=6 %46.1	f=5 %38.4
Yönetimsel ve Siyasal Özellikler	f=67	%20.7	f=21 %31.3	f=27 %40.2	f=19 %28.3
Çevresel Özellikler	f=86	%26.6	f=8 %9.3	f=67 %77.9	f=11 %12.7
İlçede Yaşayanlara Ait Özellikler	f=93	%28.7	f=8 %8.6	f=60 %64.5	f=25 %26.8
Tespit edilemeyen	f=57	%17.6			
Toplam	f=323		f=42 %13	f=164 %50.7	f=60 %18.5

1- İnternet Sözlüklerinde Esenyurt İlçesinin Ekonomik Özelliklerine İlişkin Nasıl Bir Algı Bulunmaktadır?

Bu araştırma sorusunun cevabına bakıldığında Esenyurt'un ekonomik yönüyle ilgili girdi sayısının diğer kategorilere nazaran daha az olduğu görülmektedir. Bu kategoride girilen girdi sayısı toplam girdi sayısının %2.1'ni oluşturmaktadır. Girilen az sayıdaki girdide genellikle ilçedeki gayrimenkul sektörü ile ilgili girdilerdir. Girilen girdilerin olumluluk ve olumsuzluk referans yüzdesi birbirine yakındır.

Örnek: “İstanbul'un en büyük rant bölgelerinde biri. akp belediye döneminde parti ve belediye yöneticilerini ihya eden yerleşim bölgesi taze ilçe.” (06.09.2011-Paradigma1)

4- İnternet Sözlüklerinde Esenyurt İlçesinin Yönetmel ve Siyasal Özelliklerine İlişkin Nasıl Bir Algı Bulunmaktadır?

Esenyurt ilçesinin siyasal ve yönetmel niteliklerine ilişkin girdilerin olumsuzluk referansı daha fazladır. Özellikle seçimlerden sonra bu kategorideki girdilerin sayısında artış gözlenmiştir.

Örnek: “Son seçimde tercihi şu şekilde: akp: 133.917 oy %36,8 oran, chp: 93.147 oy %25,6 oran, hdp: 82.197 oy %22,6 oran, mhp: 35.903 oy %9,8 oran olan ilçe” (29.06.2015-17december)

Esenyurt'ta yaşayan insanların siyasal tercihlerini eleştiren girdileri de görmek mümkündür.

Örnek: “Esenyurt'ta yaşamış bir insan olarak diyorum ki chp'nin en son alabileceği ilçelerden birisidir. 2-3 mahalle dışında neredeyse tamamı akp-bdp ekseninde dönüyor. Öğrencilerim geçen seçimde gelip soruyorlardı hocam akp'ye mi oy vereceksiniz bdp'ye mi diye. Düşünün akıllarında chp diye bir parti bile yok.” (23.03.2014- keymark9)

5- İnternet Sözlüklerinde Esenyurt İlçesinde Yaşayanlara İlişkin Nasıl Bir Algı Bulunmaktadır?

Bu kategoride 86 girdi bulunmaktadır. Olumsuzluk referansı içeren girdilerin oranı %64.5 ile diğerlerinin toplamından daha fazladır. Esenyurt ilçesinde yaşayan insanların etnik kimliklerine yönelik çok sayıda olumsuzluk referansı içeren girdi bulunmaktadır.

Örnek: “Hiçbir şeyin olması gerektiği gibi olmadığı, Türkiye'de bir yer. Mecbur kalmayan kimsenin gitmediği cehennem dibi. Suriyeliden ve Kürtlerden başka nüfus barındırmayan ilçe düzeyinde ahır.” (09.08.2015-coutcin)

İlçede yaşayan insanların dini kimlikleri de girdilerin konusu olmuştur.

Örnek: “Avcılar'dan sonra yer alan İstanbul semti. Çoğunlukla Alevilerin yaşadığı, sokaklarda Yılmaz Güney, Che posterlerinin satıldığı mekân. Ayrıca belediye başkanı da ünlenmiştir.”

5. 2. Söylem Analizi ile Elde Edilen Bulgular

İnternet sözlüklerinde Esenyurt ilçesine yönelik girdilerde söylem bazında ötekileştirici bir dilin olup olmadığını araştırmak için eleştirel söylem analizi uygulanmıştır. Söylem analizi uygulanacak girdilerin seçiminde yargısal örnekleme yöntemine başvurulmuştur. “Bu yöntemde örneklem araştırmacının amacına uygun bir şekilde kümelere ayrılmakta ve bu kümelere araştırmaya en uygun olduğu düşünülen metinler analiz için seçilmektedir” (Şahin, 2011: 125). Bu aşamada Ekşi Sözlükte Esenyurt başlığına girilen girdiler söylem bakımından üç ayrı gruba ayrılmış ve gruplarda en yüksek beğeni sayısına sahip 8 girdi analize dahil edilmiştir. T. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemine uygun olarak girdilerin cümle ve sözcük yapıları incelenerek söylemin nasıl bir ideolojik ve anlamsal yapıyla oluşturulduğu araştırılmıştır. Girdilerdeki söylemin diğer söylemlerle ilişkisi ve bağlamsal yapısı da ortaya konulmuştur.

A. Etnik Ötekileştirme Söylemi

“Bu yöne giden minibüslerde ilginç hanzo tipler bulunur. Hatta Türkçenin konuşulmadığı bir minibüse binerek, farklı bir ülkede yaşadığınız hissine kapılabilirsiniz. Eğer cüzdanınız çalınırsa, İÜ - Avcılar kampüsünün orda polis otosu varsa şanslısınız demektir, otoyolu görünce bağırmanız yeterlidir, cüzdanınız alakasız bir yere düşmüş izlenimi yaratılacaktır.” (27.02.2005- hattori hanzo)

“Hiçbir şeyin olması gerektiği gibi olmadığı, Türkiye’de bir yer. Mecbur kalmayan kimsenin gitmediği cehennem dibi. Suriyeliden ve Kürtlerden başka nüfus barındırmayan ilçe düzeyinde ahır.” (09.08.2015- coutcin)

“Tamam, normalde de biliyordum Arapların burada da yaşadığını ama bildiğin şehir kurmuşlar. Esenyurtta bildiğiniz bütün yeni siteler ve innovia delta towerlar falan full arap dolu. Gözler bunlara şahit oldu. Zenginlerde hani. Acayip pis insanlar ama.” (26.07.2019- sarayda yatan)

Yukarıdaki girdilerde Esenyurt ilçesinin etnik yapısındaki farklılıklardan dolayı nefret söylemi olarak da algılanabilecek kelime seçimleri (hanzo, ahır, pis insanlar) kullanıldığı görülmektedir. Etnik farklılıklara dayalı ötekileştirme diğer medya ortamlarında olduğu gibi internet ortamında da en sık karşılaşılan

ötekileştirme biçimlerinden biridir. Esenyurt gibi iç göç ve dış göç ile nüfusu şekillenen bölgelerde etnik anlamda farklılıklar oluşmaktadır. Mekândaki yabancı etnik unsurların hâkimiyeti özellikle kendini Türk kimliğine ait olarak konumlandıran internet sözlüğü kullanıcılarında nefret söyleminin yaygınlaştırdığı görülmektedir. Genel itibariyle ideolojik olarak etnik ötekileştirme söylemlerinin Türk kimliğine olan bağlılıkla da değerlendirmek mümkündür.

B. Siyasal Ötekileştirme Söylemi

“İstanbul’un en büyük rant bölgelerinde biri. AKP belediye döneminde parti ve belediye yöneticilerini ihya eden yerleşim bölgesi taze ilçe.” (06.09.2011-paradigma1)

“Esenyurt’ta yaşamış bir insan olarak diyorum ki CHP’nin en son alabileceği ilçelerden birisidir. 2-3 mahalle dışında neredeyse tamamı AKP-BDP ekseninde dönüyor. Öğrencilerim geçen seçimde gelip soruyorlardı hocam akp’ye mi oy vereceksiniz BDP’ye mi diye. Düşünün akıllarında CHP diye bir parti bile yok.” (23.03.2014- keymark9)

“Mahallelerinin bakımsızlığı AKP oyları ile paralel olan ilçe, tıpkı İstanbul’un geri kalan 38 ilçesinde olduğu gibi.” (31.07.2014- 17december)

Esenyurt’ta yaşayan insanların siyasal tercihleri de ekşi sözlük kullanıcılarının ötekileştirici söyleminin hedefi olmuştur. Kelime seçiminde dikkat çeken nokta Adalet ve Kalkınma partisinin kısaltması olarak AK parti yerine AKP tercihi Ekşi Sözlük kullanıcılarının siyasal açıdan muhalif duruşunun bir işaretidir. Girdilerde siyasal açıdan vurgulanan ötekileştirici söylemin en belirgin özelliklerinden biri ilçenin yaşadığı pek çok sorunun siyasal tercihlerle ilişkilendirilmesidir. Bu söylemlerde Esenyurt’un yaşadığı sorunların kaynağı olarak halkın siyasal tercihleri sorumlu tutulmuştur.

C. Sosyal ve İnsani Yapıya İlişkin Ötekileştirme Söylemi

“Hafta sonları avcılar ve Büyükçekmece sahillerinde görülen, mor(lila) gömlekli, ejder baskılı sweatli, sivri burun pabuçlu gencoların yuvasıdır.” (22.04.2008- metalextra)

“Çoğunluğunu Karşılıkların ve Tokatlıların oluşturduğu, minibüsleriyle (uçan tabut) nam salmış, bacak damarları görünecek darlıktaki taşlanmış mı yoksa eskimiş mi anlaşılamayan kot pantolonları, pembe İtalyan kesim gömlekleri ve beyaz converseleri ile gençlerimizin boy gösterdiği, İstanbul'un güzide ilçelerindedir.” (19.01.2012- uyeolmadanlinkigoremeyenadam)

Yukarıdaki örnek girdilerde Esenyurt ilçesinin insani ve sosyal yapısına ilişkin Ekşi Sözlük kullanıcılarının çoğunlukla ötekileştirici bir söylem benimsedikleri söylenebilir. Özellikle kelime seçimlerinde aşağılayıcı ve küçümseyici bir dil hâkimdir. Esenyurtluların giyim alışkanlıkları da söylemde bir ötekileştirici bir unsur olarak öne çıkmıştır. İlçede yaşayan insanların göç ettikleri iller üzerinden doğu-batı ve büyük şehir-taşra ayrımının vurgulanması ötekileştirici söylemi güçlendirmiştir.

SONUÇ

Medya, günümüzde eğitim ve eğlendirme gibi işlevlerinden dışına çıkarak toplumsal algıların üretildiği bir mecra haline gelmiştir. Medyanın kapitalist sisteminin kurallarına uyarak etki yaratma, yönlendirme ve kullanma gibi işlevleri edindiği açıkça görülmektedir.

İnternet yondeşme yoluyla en çok kullanılan medya aracı haline gelmiştir. İnternetin toplumsal algı üretme, kitleleri yönlendirme işlevi diğer kitle iletişim araçlarına nazaran daha belirgindir. Bu durumun en önemli nedeni internetin kullanıcıya özgürlük tanıyan ve kullanıcının medya içeriği üretebildiği yapısıdır. Bu bağlamda internet kullanıcılarının ürettiği ve yaydığı ötekileştirme pratikleri geleneksel medya tarafından üretilen ötekileştirme pratiklerinden farklı ve sınırsız bir şekilde insanlara ulaşabilmektedir.

Bu çalışmada internetin önemli toplumsal pratiklerin yayılmasında oynadığı rol üzerinde duruldu. Ekşi Sözlük üzerinden mekânsal ötekileştirme pratiğinin var olup olmadığı Esenyurt örneği üzerinden incelendi.

İçerik bağlamında Ekşi Sözlükte Esenyurt ilçesine yönelik algının çoğunlukla olumsuz olduğu görülmüştür. İçerik kategorilerindeki girdilerin % 50.7'lik oranı olumsuzdur. Özellikle çevresel özellikler ve ilçede yaşayanlara yönelik girdilerde yoğun bir olumsuzluk göze çarpmaktadır. Esenyurt'a yönelik olumsuz algının en önemli nedenleri çarpık kentleşmeden kaynaklanan sorunlar ve göç ile ilçeye yerleşen insanların nüfus içindeki yoğunluğudur.

Söylem bazında bakıldığında zaman zaman nefret söylemine varan bir yaklaşımın yoğunlaştığı görülmektedir. Ötekileştirici etkinin söylem bazında daha somut görülebildiğini söylemek mümkündür. Ötekileştirici söylemin özellikle ilçede yaşayan farklı etnik kökene sahip insanlara yönelik olduğu tespit edilmiştir. Yalnızca etnik köken değil, siyasal ve dini açıdan da ötekileştirici bir söylemin olduğu gözlemlenmiştir. Ekşi Sözlük kullanıcılarının Esenyurt ilçesini, çevresel sorunlarla boğuşan etnik olarak farklı, suç oranı yüksek bir yer olarak görmektedir.

Ayrımcı ve ötekileştirici söylemin farkında olmak, ayrımcılığı meşru gören egemen yapıyı fark etmemizi kolaylaştırmaktadır. Ekşi Sözlük gibi anonim bir mecrada toplumsal algı, çoğunlukla ayrımcı, ötekileştirici bir dil ile şekillenmektedir. Diğer medya araçları gibi Ekşi Sözlük platformunda da toplumsal aidiyet etnik, dini ve siyasal olarak tanımlanmaktadır. Kullanıcıların aidiyetlerinin dışında kalan farklılıklar çoğunlukla ötekileştirilmektedir.

Ekşi sözlükle ilgili daha önce yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, etnik farklılıklardan kaynaklı nefret söylemi gibi konulara değinilmiştir. Bu çalışma sonuçlarına göre Ekşi Sözlük kullanıcıları; kadınlara, çingenelere ve Suriyelilere yönelik ötekileştirici bir söylem kullanmaktadır. Bu çalışmada ise daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak Ekşi Sözlük kullanıcılarının ötekileştirici söyleminin mekânsal farklılıklar üzerinden de sürdürdükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sadece toplumsal cinsiyet ya da etnik

kimlik olarak değil aynı zamanda siyasal tercihler boyutunda da ötekileştirici bir söylem kullanımına Ekşi Sözlük'te rastlanmaktadır.

Esenyurt başlığına girilen girdiler gerçek ve yaşanmış olaylara ya da gözlemlere dayansa da bu girdilerde yazılanlar okuyucuların zihninde Esenyurt ile ilgili olumsuz bir algının oluşmasına neden olmaktadır. Yani analiz bölümünde verilen girdi örneklerinde kullanılan kelime seçimleri, kullanılan dil ötekileştirme olgusunu topluma yaymaktadır.

Ekşi Sözlük'teki Esenyurt başlığına girilen girdiler bu ilçede yaşayan insanlara yönelik bir ön yargının oluşmasına yardımcı olmaktadır. Yaratılan bu olumsuz imaj, toplumdaki Esenyurt algısını olumsuz biçimde yönlendirmektedir. Esenyurt'ta yaşayan insanlar “suç işleme potansiyeli yüksek, pis ve görgüsüz” insanlar olarak sunulmaktadır.

Girdilerdeki temel yaklaşım; bir kişi ya da olaydan yola çıkarak genelleme yapma, abartma mantığına dayanmaktadır. Esenyurt ilçesinde yaşayanlara yönelik üretilen bu ön yargılar toplum içindeki nefreti ve ayrışmayı körüklemektedir. Sonuç olarak bireylerin yaratılan ötekileştirici, ayrıştırıcı, dışlayıcı mesajların farkında olması, toplumsal barışı sağlamada önemli bir etken olacaktır.

KAYNAKÇA

ALP, Hakan (2016). “Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük'te Yeniden Üretilmesi”, Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, 3 (2), 143-172.

ANDERSEN, Skifter (2002). “Excluded Places: the Interaction Between Segregation, Urban Decay and Deprived Neighbourhoods”, Housing, Theory and Society, 19, 153–169.

BAYRAKTAR, Nuray (2005). Farklılığın Mekânı Olarak Kent ve Kadın, (Editör), Tahir Çalgüner. Şehircilik Çalışmaları, Ankara: Nobel Yayınları, s. 185-200.

BOLT, Gideon S. ve VAN KEMPEN, Ronald (2006). “Segregation and Turks Housing Conditions in Middle-Sized Dutch Cities”, New Community, 23, s. 363-384.

BOZKURT, Aslıhan ve BİROĞUL, Serdar (2012). “Bilgiyi kümülatif Bir Biçimde Oluşturup Paylaşan Siteler: Etkileşimli Sözlükler”, Bilişim Dergisi, 6 (140), s. 16-69.

CHALİL, Fourkan (2018). “Köy – Kent Geçiş Bölgesi: Ekoton – İstanbul Köyleri Örneği”, Sosyoloji Notları, 2 (1), s. 39-62.

DE BEAUVOİR, Simon (1997). The Second Sex, London: Vintage.

DEMİRVURAN, K. Gamze (2007). Kentsel Ölçekte Mekânsal Ayrışma: Edirne Çingene Mahallesi Örneği, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EKŞİ SÖZLÜK, <https://eksisozluk.com/esenyurt--189695>, Erişim Tarihi: 30.01.2020.

GÖREN KEKEÇ, S ve TAŞCIOĞLU, Raci (2018). “Özgecan Aslan Cinayetinin Dijital Platformlarda Yansıması: Ekşi Sözlük Üzerine Bir İnceleme”, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (29. Özel Sayısı), s. 439-452. DOI: 10.31123/akil.458929

GÜREL, Emet ve YAKIN, Mehmet (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür, Selçuk İletişim, 4 (4), s. 203-219.

GÜVEN, O. Özgür (2018). “Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili”, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (1), s. 176-195. DOI:10.21547/jss.340042.

HEARTFIELD, John (2005). Hegel Dispirited: the reification of the Other in Kojève, (Editörler), B. Shaw ve G. Woolam. DeBeauvoir and Sartre, Us and Them, New York: Static Pamphlet, s. 31-53.

İNCEOĞLU, Yasemin ve ÇOBAN, Savaş (2014). Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

KAMENOVA, Denitza (2014). “Media and Othering: How Media Discourse on Migrants Reflects and Affects Society’s Tolerance”, Univerzita Mateja Bela Journal, 17 (2), s. 170-184.

KAYMAS, Serhat (2016). “Yeni Bağlamlarında Devam Eden Sorunlar: Dijital Kapitalizm ve Kullanıcı Emegini Yeniden Düşünmek Üzerine”. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (26), s. 103-132. DOI: 10.31123/akil.441370

KEYMAN, Fuat; MUTMAN, Mahmut ve YEĞENOĞLU, Meyda (1996). Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark, İstanbul: İletişim Yayınları.

KRIPPENDORFF, Klaus (2004). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology, California: Sage.

LABORIT, Henri (1990). İnsan ve Kent, İstanbul: Payel Yayınevi.

LACAN, Jacques (1994). Fallus'un Anlamı (Çev: S. M. Tura), İstanbul: Afa Yayınları.

MARTINDALE, Don (2005). Şehir Kuramı, (Çev: Fırat Oruç), (Editör) Ahmet Aydoğan. Şehir ve Cemiyet, İstanbul: İz Yayıncılık.

MILES, Matthew B. ve HUBERMAN, Michael A. (1994). Qualitative Data Analysis, California: Sage.

NEUENDORF, Kimberley (2002). The Content Analysis Guidebook, California: Sage.

ÖZDEMİR D., Yeliz (2015). “Taciz Anlatılarında Cinsiyetçi Söylemlerin Yeniden İnşası: #sendeanlat”, Moment Dergi, 2 (2), s. 80-103.

PARK, Robert ve BURGESS, Ernst (1921). Introduction to the Science of Sociology, Chicago: University of Chicago Press.

PARK, Robert ve BURGESS, Ernest (1925). The City, Chicago: University of Chicago Press.

SAĞIR, Adem (2012). “Küresel Dünyanın Yeni Sosyal Paylaşım Mekânları: İnternet Sözlüklerinin Sosyolojik Çözümlemesi”, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, 26, s. 1-31.

SAİD, Edward (1995). Orientalism, London: Penguin Books.

SÖĞÜT, Fatih (2020). İnternet Sözlüklerinde Mekânsal Ötekileştirme Üzerine Bir Araştırma: Ekşi Sözlük'te Esenyurt Başlığı Örneği, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 8 (1), 45-68

SPIVAK, Gayatri (1985). “Three women’s texts and a critique of imperialism”, *Critical Inquiry*, 12, s. 243-261.

STENBACKA, Susanne (2011). “Othering the rural: About the construction of rural masculinities and the unspoken urban hegemonic ideal in Swedish media”, *Journal of Rural Studies*, 27 (3), s. 235-244.

ŞAHİN, Baki (2011). *Metodoloji, Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.

TURGUT, Hakan ve ARSLANTÜRK, Gülten (2014). “İsonomia’yı Yeniden Düşünmek: Ekşi Sözlüğün Kamusal Alan Olma Potansiyeli”. *Atatürk İletişim Dergisi*, (6), s. 139-164.

UÇKAN, Özgür (2012). “Sözlükler: Türkiye İnternet Kültürünün Vazgeçilmezi”, *Bilişim Dergisi*, 140, s. 22-27.

UZUN, Serkan; UZUN, Erkan; YOLSAL, Ümit Hüsrev ve GÜÇLÜ, Abdülbaki (2008). *Felsefe Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

VAUGHAN, Laura ve ARBACI, Sonia (2011). “Perspectives on Urban Segregation”, *Built Environment*, 37 (2), s. 128-138.

WEBER, P. Robert (1990). *Basic Content Analysis*, California: Sage.

WODAK, Ruth (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*, London: Sage.

WOLFF, H. Kurt (1950). *The Sociology of Georg Simmel*, Illinois: The Free Press.

YAZICI, Tülay (2016). “Yeni Medyanın Nefret Dili: Suriyeli Mültecilerle İlgili Ekşi Sözlük Örneği”, *Global Media Journal TR Edition*, 7 (13), s. 115-136.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÜKSEL, Atilla (2007). *Nitel Araştırma- Neden, Nasıl, Niçin?* Ankara: Detay Yayınları.